

Cal redefinir l'objecte i els subjectes en l'assessorament psicopedagògic actual?

Joan Serra-Capallera

Director Àmbits de Psicopedagogia i Orientació

DOI: <https://doi.org/10.32093/ambits.vi57.50466>

Cinc anys després de la promulgació del *Decret 150/2017 que regula l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu*, l'informe del Síndic de Greuges sobre l'estat de la inclusió escolar a Catalunya^[1], redactat la tardor del 2021 a partir de la reflexió conjunta d'un ventall ampli de professionals i representants de l'administració educativa i de la societat civil analitza de manera crítica i constructiva, entre altres qüestions, el paper dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic públics, les seves potencialitats i els seus desajustaments. L'informe conclou afirmant la rellevància per al model inclusiu de l'assessorament psicopedagògic si bé emfatitza, sense entrar a qüestionar l'actual configuració en equips multiprofessionals de zona, la necessitat de redefinir-ne funcions i funcionament.

Per altra banda, les noves lògiques socials i culturals i, per tant, també escolars, així com l'assumpció per part de l'administració educativa del model inclusiu com a paradigma, evidencien també la necessitat de revisar i actualitzar les funcions, rol i organització dels equips amb la voluntat de conferir sentit i significat a la seva intervenció en els canviants contextos escolars, familiars i socials actuals. Des de perspectives complementàries, sembla doncs urgent plantejar escenaris d'anàlisi i reflexió conjunta entre representants de l'administració educativa, els diferents perfils que componen els equips, els seus usuaris i altres professionals per tal d'avançar en l'actualització d'un model pensat conceptual i organitzativament amb criteris sobre el funcionament i organització dels serveis públics d'atenció a les persones i a les institucions de finals de la dècada dels setanta del segle passat.

És evident que el model organitzatiu i de relació amb els usuaris (centres escolars, docents, alumnat, famílies, administracions locals...) en un sistema educatiu com el català que ha optat per un model mixt d'intervenció compost per equips multiprofessionals de sector amb incidència prioritària a les diferents etapes obligatòries i orientadors escolars als centres de secundària, constitueix un dels nuclis centrals que cal redefinir, tant perquè en si mateix exemplifica concepcions i maneres d'entendre l'assessorament psicopedagògic que poden resultar clarament diferenciades, com perquè el que s'acabi resolent afecta de

manera directa als treballadors en exercici i a la configuració dels perfils professionals de futur. Amb tot, circumscriure prioritàriament l'anàlisi en el manteniment de l'actual estructura mixta o bé avançar en la creació de places específiques d'orientador escolar per als centres d'infantil i primària, tot i la seva més que evident rellevància, no hauria de desplaçar la importància i capitalitat de l'anàlisi sobre finalitats, fonamentacions i funcions de l'assessorament psicopedagògic públic en un model escolar que es pretén inclusiu. Debat que hauria de ser previ al de les estructures organitzatives, però alhora indissociat d'aquest, ja que és a partir de conceptualitzar **quin és l'objecte de l'assessorament i quins són els subjectes d'acció i interactuació** que hauria de dotar-se de sentit i configuració l'estructura organitzativa de funcionament per a la que s'optés.

Decidir tornar a conceptualitzar el perquè i el per a què o sigui, les finalitats i les funcions de l'assessorament psicopedagògic públic, no és una qüestió merament formal, procedimental o retòrica. És dotar d'**ideologia al treball psicopedagògic** i, per tant, al sistema educatiu, quelcom summament necessari en els moments actuals i especialment si es projecta en perspectiva de futur. Com bé planteja, entre altres, Christian Laval, el paper, les funcions i el rol dels orientadors educatius i dels assessors psicopedagògics no és neutre ni ideològicament, ni científicament, ni políticament (Laval, 2012, 2015), tot al contrari, ja que de fet en essència no pot ser-ho (Serra-Capallera, 2022).

On fer gravitar els processos d'orientació i assessorament per tal d'establir les seves finalitats és quelcom cabdal i determinarà tant el seu funcionament com les estructures organitzatives. L'objecte central de la intervenció psicopedagògica han de ser les característiques i necessitats personals de desenvolupament i aprenentatge dels alumnes? Des d'una perspectiva d'individuació del desenvolupament del subjecte, pròpia per exemple de la lògica neoliberal en la seva ideologització més radical, la resposta és sens dubte afirmativa. El paper fonamental que s'atorga a les característiques del subjecte determina i centra la intervenció psicopedagògica. El nivell de coneixement especialitzat és important com ho és disposar d'eficients instruments d'anàlisi i diagnòsi. En aquesta lògica, el grau d'especialització de la resposta demana d'uns determinats perfils professionals, en descarta d'altres i configura un model de funcionament i d'organització de fonamentació tècnica-clínica en el que els components i vincles amb l'àmbit sanitari són rellevants.

Per la seva banda, si es considera al subjecte no únicament com un individu diferenciat sinó com un ésser social que creix i es desenvolupa en interacció amb altres i en contextos d'interactivitat, és probable que la institució escolar, en la seva complexitat cultural, organitzativa, relacional i d'entramat esdevingui llavors un element cabdal en els processos d'orientació i assessorament. L'acció se centra ara en l'anàlisi de les característiques dels contextos d'aprenentatge i desenvolupament, recau en aquests i en qui hi interactua, així com en les condicions i les interactivitats que s'hi realitzen. La posició de

l'assessor ha variat, com també l'expertesa que se li demana, alhora que el treball conjunt i col·laboratiu emergeix com l'estratègia ineludible. Com passa amb l'exemple anterior, de nou aquí s'imposen unes determinades lògiques de funcionament i organització, més proclius en aquest cas a facilitar estructures col·laboratives interprofessionals –equips de treball-, tot i que en una posició tècnica-clínica el treball col·laboratiu cada dia també és més indispensable.

Sembla doncs evident que darrere una determinada concepció de la persona, del desenvolupament, dels processos d'ensenyament i d'aprenentatge i del paper dels contextos en els quals tenen lloc, s'hi edifiquen finalitats, funcions i estructures organitzatives d'índole diversa. Amb tot, de la mateixa manera que l'exercici de la pràctica professional ha posat en evidència de manera febaent les dificultats per a generalitzar i implementar canvis tant a nivell de la institució escolar com dels processos d'ensenyament a partir només de l'avaluació psicopedagògica centrada exclusivament en la valoració de les necessitats específiques dels alumnes, també s'ha evidenciat que tant un enfocament com l'altre es poden nodrir mútuament de manera constructiva.

En tot cas, el que ara és del tot indispensable és “posicionar conceptualment” els processos d'assessorament per tal de redefinir finalitats i funcions. L'estructura organitzativa n'ha de ser el resultat no la decisió prèvia.

Referències Bibliogràfiques

- Laval, Ch. et autres (2012) *La nouvelle école capitaliste*. Paris: Éditions La Découverte.
- Laval, Ch.; Dardor, P. (2015) *La nueva razón del mundo*. Barcelona: Gedisa.
- Serra-Capallera, J. (2022) Orientación educativa / asesoramiento psicopedagógico ¿De qué estamos hablando?, en Huguet, T.; Liesa, E.; Serra-Capallera, J. *El asesoramiento psicopedagógico a debate*. Barcelona: Graó.

Nota:

- [1] L'educació Inclusiva a Catalunya. Setembre 2021 (2021). Barcelona: Síndic de Greus de Catalunya.